

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců Mgr. Radovana Havelce a JUDr. Tomáše Rychlého v právní věci žalobce: **S. H.**, zastoupený Mgr. Ladislavem Bártou, advokátem se sídlem Purkyňova 6, Ostrava, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 24. 9. 2021, č. j. RN-X, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 2. 2022, č. j. 18 Ad 33/2021 - 16,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 2. 2022, č. j. 18 Ad 33/2021 - 16, **se zrušuje .**
- II. Rozhodnutí žalované ze dne 24. 9. 2021, č. j. RN-X, **se zrušuje** a věc **se vrací** žalované k dalšímu řízení.
- III. Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení o žalobě a kasační stížnosti v úhrnu částku 2 600 Kč do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jeho zástupce Mgr. Ladislava Bárty.

Odůvodnění:

[1] Včas podanou kasační stížností napadl žalobce v záhlaví uvedený rozsudek Krajského soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“), jímž byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 24. 9. 2021. Tímto rozhodnutím žalovaná změnila na základě námitek

žalobce svoje rozhodnutí ze dne 18. 8. 2021 – I. tak, že mu přiznala podle § 56 odst. 1 písm. b) ve spojení s § 29 odst. 1 písm. e) a § 74 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) od 31. 12. 2020 starobní důchod ve výši 24 865 Kč měsíčně. Od lednové splátky v roce 2021 byla výše dávky upravena na částku 26 443 Kč měsíčně.

[2] Žalobci vznikl nárok na starobní důchod dne 1. 8. 2013, kdy dosáhl věku 55 let a současně splnil podmínku potřebné doby pojištění. Po vzniku nároku na starobní důchod získal ještě 1 559 dnů pojištění, čímž došlo ke zvýšení procentní výměry důchodu o 25,5 % výpočtového základu. K přepočtu výše důchodu žalobce došlo na základě jeho žádosti podané podle § 86 odst. 5 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „zákon o organizaci“) rozhodnutími žalované vydanými v prvním i druhém stupni v důsledku zahrnutí vyloučených dob do rozhodného období pro stanovení vyměřovacího základu za jednotlivá období v rozmezí od 1. 1. 1996 do 31. 12. 2013. Jako vyloučenou dobu naopak žalovaná neposoudila jednotlivá období od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2019, neboť po vzniku nároku na důchod nelze dle jejího názoru podle § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění započíst náhradní doby pojištění (zde evidence uchazečů o zaměstnání u úřadu práce) pro stanovení procentní výměry důchodu a tím ani vyloučit je z rozhodného období.

[3] Mezi účastníky nebyl sporný skutkový stav, s posouzením právní otázky vyloučení náhradních dob z rozhodného období tak, jak to učinila žalovaná, se krajský soud ztotožnil.

[4] Kasační stížnost podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy pro nesprávné posouzení právní otázky. Podle jeho názoru soud nesprávně vyložil ustanovení § 86 odst. 5 zákona o organizaci v návaznosti na § 16 odst. 4, větu druhou písm. a) až k) zákona o důchodovém pojištění. Stěžovatel má za to, že soud zcela bezdůvodně vyvozuje z institutu navýšení procentní výměry starobního důchodu za výkon výdělečné činnosti po splnění podmínek nároku na starobní důchod podle § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění automatickou nepoužitelnost výše citovaných ustanovení, tedy nemožnost uplatnění institutu vyloučených dob pro jiné účely, aniž by to odůvodnil konkrétní právní normou či alespoň smysluplným výkladem jakékoliv normy nebo právního principu.

[5] Ve skutečnosti je třeba rozlišit otázku získání 90 dnů výdělečné činnosti, což je podmínkou pro zvýšení procentní výměry starobního důchodu, a otázku dopadu vyloučených dob na výši vyměřovacího základu. Podle stěžovatele z žádného zákonného ustanovení nevyplývá, že by měl být institut vyloučených dob aplikovatelný pouze na období před splněním podmínek nároku na starobní důchod, ostatně vyloučené doby nelze bez dalšího zaměňovat, eventuálně ztotožňovat s náhradní dobou pojištění. Účelem institutu vyloučené doby není, na rozdíl od zápočtu náhradních dob, získat další dobu pojištění, nýbrž zabránit rozmělnění příjmů pojištěnce za období, v němž nebyl výdělečně činný. Všechny argumenty žalované i krajského soudu jsou tedy dle názoru stěžovatele mimoběžné a liché. S ohledem na výše uvedené stěžovatel navrhl, aby byl napadený rozsudek zrušen a věc vrácena krajskému soudu k dalšímu řízení.

pokračování

[6] Ke kasační stížnosti podala žalovaná vyjádření, v němž navrhl, aby byla kasační stížnost zamítnuta. K podstatě stěžovatelových námitek se však explicitně nevyjádřila.

[7] Dříve, než mohl Nejvyšší správní soud přistoupit k věcnému vypořádání námitek uplatněných stěžovatelem, musel se zabývat otázkou přijatelnosti jeho kasační stížnosti.

[8] Podle § 104a odst. 1 s. ř. s. jestliže kasační stížnost ve věcech, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele, odmítne ji Nejvyšší správní soud pro nepřijatelnost.

[9] Podle usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, „[p]řesahem vlastních zájmů stěžovatele je jen natolik zásadní a intenzivní situace, v níž je – kromě ochrany veřejného subjektivního práva jednotlivce – pro Nejvyšší správní soud též nezbytné vyslovit právní názor k určitému typu případů či právních otázek. Přesah vlastních zájmů stěžovatele je dán jen v případě rozpoznatelného dopadu řešené právní otázky nad rámec konkrétního případu. Primárním úkolem Nejvyššího správního soudu v řízení o kasačních stížnostech ve věcech azylu je proto nejen ochrana individuálních veřejných práv, nýbrž také výklad právního řádu a sjednocování rozhodovací činnosti krajských soudů.“ Vzhledem k tomu že podstata právní normy se nezměnila, je tento judikát použitelný i po novele výše citovaného ustanovení s. ř. s. provedené zákonem č. 77/2021 Sb.

[10] Stěžovatel ve své kasační stížnosti neuvedl, v čem spatřuje důvody její přijatelnosti, Nejvyšší správní soud má však na základě úvahy učiněné z úřední povinnosti za to, že vlastní zájmy stěžovatele zásadně přesahuje ústřední otázka projednávané věci – zda lze z rozhodného období pro stanovení osobního vyměřovacího základu vyloučit doby evidence uchazeče o zaměstnání získané po splnění podmínek nároku na starobní důchod. K této otázce Nejvyšší správní soud doposud nevyjádřil. Proto věc propustil k meritornímu posouzení.

[11] Z dávkového spisu ověřil Nejvyšší správní soud následující, pro rozhodnutí ve věci podstatné skutečnosti. Stěžovateli vznikl nárok na starobní důchod dne 1. 8. 2013. Po vzniku nároku na starobní důchod byl však nadále výdělečně činný bez pobírání tohoto důchodu a zaměstnání ukončil ke dni 31. 10. 2020. Přiznání starobního důchodu požadoval od 31. 12. 2020 s tím, že mu důchod bude vyplácen od 1. 1. 2021. Rozhodné období pro stanovení osobního vyměřovacího základu tak bylo vymezeno roky 1986 – 2019. V období po vzniku nároku na dávku byl stěžovatel výdělečně činný v obdobích od 1. 8. do 30. 11. 2013, od 1. 4. do 31. 10. 2014, od 1. 4. do 31. 10. 2015, od 1. 4. do 31. 10. 2016, od 1. 4. do 31. 10. 2017, od 3. 4. do 31. 10. 2018, od 1. 4. do 31. 10. 2019 a od 1. 4. do 31. 10. 2020. Z rozhodného období pak stěžovatel požadoval mimo jiného vyloučit doby evidence uchazeče o zaměstnání od 1. 12. 2013 do 31. 12. 2013, od 1. 1. 2014 do 31. 3. 2014 a dále od 1. 11. 2014 do 31. 3. 2015, od 1. 11. 2015 do 31. 3. 2016, od 1. 11. 2016 do 31. 3. 2017, od 1. 11. 2017 do 2. 4. 2018, od 1. 11. 2018 do 31. 3. 2019 a od 1. 11. 2019 do 31. 12. 2019. Tyto doby sice nejsou mezi účastníky sporné, nejsou však v dávkovém spisu doloženy a není tedy bez dalšího zřejmé, zda stěžovateli v těchto dobách skutečně byla vyplácena podpora v nezaměstnanosti, jak tvrdí, či nikoliv. Od června roku 1996 do konce října roku 2020 pobíral stěžovatel náhradu za ztrátu na výdělku.

[12] Vzhledem k tomu, že po celé období od 1. 8. 2013 do 31. 12. 2019 byl stěžovatel poživatелеm náhrady mzdy za ztrátu na výdělku, lze uvažovat o souběhu této doby s dobami evidence uchazečů o zaměstnání ve smyslu § 16 odst. 7, věty první, zákona o důchodovém pojištění, a tedy i o možnosti volby zápočtu uvedených příjmů anebo vyloučení těchto dob z rozhodného období podle toho, co bude pro pojištěnce výhodnější.

[13] Žalovaná i krajský soud jsou toho názoru, že volbu stěžovatele ve prospěch vyloučených dob podle § 16 odst. 7 zákona o důchodovém pojištění ve spojení s § 86 odst. 5 zákona o organizaci nelze po vzniku nároku na starobní důchod provést, primárně z toho důvodu, že ustanovení § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění umožňuje započít pro výši důchodu pouze dobu výdělečné činnosti, nikoliv náhradní doby. Stěžovatel je však toho názoru, že uvedené ustanovení se týká pouze způsobu zvýšení procentní výměry starobního důchodu a nemá žádnou spojitost s otázkou dob vyloučených z rozhodného období pro stanovení osobního vyměřovacího základu.

[14] K tomu uvádí Nejvyšší správní soud následující: Stěžovateli lze přisvědčit v tom, že odpověď na otázku možného vyloučení dob evidence uchazečů o zaměstnání z rozhodného období za dobu po vzniku nároku na starobní důchod v § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění skutečně nalézt nelze. Toto ustanovení je totiž systematicky zařazeno do části čtvrté, hlavy první, dílu druhého zákona o důchodovém pojištění a upravuje výhradně problematiku stanovení výše procentní výměry starobního důchodu, kdy zvýhodněná procentní sazba po vzniku nároku na důchod je logicky navázána pouze na doby výdělečné činnosti, tedy jen na získanou dobu pojištění. Oproti tomu institut vyloučených dob je zakotven v části třetí, hlavě druhé zákona o důchodovém pojištění a je při stanovení osobního vyměřovacího základu univerzálně použitelný pro všechny dávky důchodového pojištění. Obecná pravidla pro vylučování dob z rozhodného období obsažená v § 16 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění nejsou doprovázena žádnými výjimkami, jež by souvisely s datem vzniku nároku na dávku a s § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění nemají žádnou spojitost. Otázku, zda lze z rozhodného období, pokud přesahuje datum vzniku nároku na starobní důchod, vyloučit doby uvedené v § 5 odst. 2 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, tak lze zodpovědět pouze výkladem § 16 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění v návaznosti na předchozí citované ustanovení.

[15] Podle § 5 odst. 2 písm. a) zákona o důchodovém pojištění jsou při splnění podmínek stanovených v tomto zákoně účastny pojištění osoby vedené v evidenci Úřadu práce České republiky – krajské pobočky, popřípadě pobočky pro hlavní město Prahu jako uchazeči o zaměstnání po dobu, po kterou jim náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci, a v rozsahu nejvýše 3 let též po dobu, po kterou jim tato podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáleží, s tím, že tato doba se zjišťuje zpětně ode dne vzniku nároku na důchod (...).

[16] Z výše citovaného ustanovení je zřejmé, že pokud by byl stěžovatel veden v rozhodném období (po vzniku nároku na dávku) od 1. 8. 2013 do 31. 12. 2019 v evidence uchazečů o zaměstnání, aniž by pobíral podporu v nezaměstnanosti, nebylo by možné tuto dobu z rozhodného období vyloučit, protože by se nejednalo o dobu podle § 16 odst. 4, písm. g) zákona o důchodovém pojištění. Za této situace by napadený rozsudek krajského soudu i rozhodnutí žalované o námitkách obstály, byť stojí na nesprávném odůvodnění.

pokračování

Stěžovatel však soustavně tvrdí, že poživatel podpora v nezaměstnanosti po celé uvedené období byl a omezení zápočtu náhradních dob jako dob vyloučených se ho proto netýká. Toto jeho tvrzení je obsaženo jak v námitkách proti rozhodnutí žalované vydanému v prvním stupni, tak i v žalobě proti rozhodnutí žalované vydanému v řízení o námitkách. Stejně tak je ovšem v těchto podáních obsažena i argumentace dovozující irelevanci § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění pro řešení této otázky.

[17] Na tyto námitky však žalovaná ve svém rozhodnutí o námitkách nijak nereagovala a neučinila tak dokonce ani ve svém vyjádření ke kasační stížnosti. Žalobní námitku stejného obsahu pak v zásadě ignoroval i krajský soud v napadeném rozsudku, v němž uvedený názor stěžovatele pouze reprodukoval v narační části odůvodnění, aniž by se následně explicitně vypořádal s jeho argumentací. Jak z rozhodnutí žalované o námitkách, tak z napadeného rozsudku tedy není zřejmé, proč žalovaná i soud považovaly názor stěžovatele za mylný, případně vyvrácený. Jedná se v obou případech o těžkou procesní vadu, jež vyvolává úvahy o nepřezkoumatelnosti obou rozhodnutí. V daném případě však uvedená vada nebrání Nejvyššímu správnímu soudu v tom, aby spornou právní otázku meritorně posoudil, proto ji důvodem svého rozhodnutí neučinil. Ve věci samé pak Nejvyšší správní soud na základě předchozích úvah dospěl k závěru, že neexistuje žádný zákonný důvod, proč by v případě, že rozhodné období pro stanovení osobního vyměřovacího základu přesahuje datum vzniku nároku na starobní důchod, nemohla být po tomto datu doba evidence uchazečů o zaměstnání, pobíral-li uchazeč během této doby podporu v nezaměstnanosti či při rekvalifikaci, hodnocena jako doba vyloučená ve smyslu § 16 odst. 4 písm. g) zákona o důchodovém pojištění.

[18] Primární vadou, které se jak žalovaná, tak i krajský soud dopustily, je tedy nesprávné posouzení právní otázky ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Nejvyšší správní soud proto podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. zrušil jak napadený rozsudek, tak i rozhodnutí žalované o námitkách a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. V něm je žalovaná podle § 110 odst. 4 s. ř. s. vázána právním názorem uvedeným především v odstavcích 14 a 17 tohoto rozsudku. Ověří tedy nejprve skutečnost, zda stěžovatel v obdobích, kdy byl evidován jako uchazeč o zaměstnání po vzniku nároku na starobní důchod, pobíral podporu v nezaměstnanosti, a poté v souladu se závazným právním názorem o věci znovu rozhodne.

[19] Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud zrušil jak napadený rozsudek, tak i rozhodnutí žalované, musel podle § 110 odst. 3, věty druhé, s. ř. s. rozhodnout o nákladech řízení o kasační stížnosti i o žalobě. Stěžovatel byl ve věci úspěšný, má proto podle § 60 odst. 1 s. ř. s. právo na náhradu nákladů řízení. Jeho náklady řízení spočívají v nákladech zastoupení advokátem. Zástupce stěžovatele učinil ve věci celkově dva hlavní úkony právní služby podle § 11 odst. 1 písm. a) a d) vyhl. č. 177/1996 Sb., za což mu náleží odměna vypočtená podle § 7 a § 9 odst. 2 cit. vyhl. v úhrnné výši 2 000 Kč a náhrada hotových výdajů podle § 13 odst. 4 cit. vyhl. v úhrnné výši 600 Kč, celkově tedy 2600,-Kč. Tuto částku je žalovaná povinna zaplatit stěžovateli k rukám jeho zástupce advokáta Mgr. Ladislava Bártý do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.)

V Brně dne 15. března 2024

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu